

שואל ומשיב

שאלה: מהם גדרי האיסור לבנייה ונטיעה מר"ח אב עד ט' באב?

תשובה: כתוב במשנה בתענית "משנכנס אב ממעטים בשמחה" ופסק מרן בשו"ע סימן תקנ"א מר"ח אב עד אהרי תשעה באב אסור לבנות בניין של שמחה, כגון להשלים הרחבת דירה או מרפסת שאין בה צורך חיוני. וכן אסור בימים אלו לסיד ולצבוע את קירות הבית, מפני שהסיד והצביעה נחשבים מותרות המשמחים, שהרי אפשר להיות בבית בלעדיהם וכן אסור לעשות בימים אלו שיפוצים שנועדו לנוי או מותרות, כמו החלפת תריסים שהם בגדר מותרות, ארונות, וילונות, וכיוצא בזה דברים המשמחים שאין בהם צורך הכרחי.

אבל מי שגר בדירה צפופה, מותר לו לבנות בימים אלו הדר נוסף. וכן מותר לעשות כל עבודת בנייה לצורך מניעת נזק. כגון אדם שיש לו קיר שעומד ליפול, אפילו שאינו צריך לאותו הדר ואין בזה ממש סכנה, מותר לו להחריב את הכותל באופן מסודר ולבנותו שוב, שעל ידי כך הוא מונע מעצמו נזק. הפוסקים האחרונים ובהם כף החיים ומשנה ברורה פסקו שמותר לבנות ולסיד ולצבוע לצורך מצווה, כגון לבנות בית כנסת וכדומה מפני שצורך רבים הוא צורך מצווה ומותר. מותר לקבלן, אפילו אם יש לו פועלים יהודים להמשיך לבנות בתשעת הימים בתי מגורים כדי למוכרם, מפני שהבתים נועדו למגורים ולא למותרות. בנוסף לכך – זאת פרנסתם. ובארץ ישראל יש מצווה לבנות בתים. אמנם את הסיד והצביעה יש לדחות לאחר תשעת הימים, וכאשר עיכוב הסיד והצביעה יגרום להפסד גדול, מותר לבצעם בתשעת הימים.

אסור בימים אלו לנטוע נטיעה של שמחה, כלומר נטיעות אשר נועדו לנוי, כגון עצי נוי, הדסים, ורדים ופרחים, אבל מותר לתחזק את גינות הנוי, להשקות את הגינה, לגזום את הדשא ולהמשיך בטיפול השוטף. וכל נטיעה שנועדה לצורך ממשי מותרת, לכן מותר לנטוע עצי פרי, וכן מותר לבעל משתלה לשתול במשתלה כדי למוכרם.

מפניני הפרשה - רעיון

מסעיהם למוצאייהם

הפרשות ממות ומסעי הן בדרך כלל פרשות מהוכרות, אך שמותיהם הופכיים. המטה הוא דומם, כבר נכרת מהעץ בו צמח, וכבר אין בו כוח צמיחה וכל שכן שאין בו כוח תנועה. לעומת זאת מסעי הוא ביטוי לתנועה. ויש לדעת שבכוחה של תורה להפוך את המטה הדומם לצומח, כמו שכתוב לגבי מטה אהרון: "ויצא פרח ויצין ציץ ויגמול שקדים". המטה שהיה ביד משה רבנו היה מטה אלוקים: "אשר תעשה בו את האותות" בו בקע משה רבנו את ים סוף ובו עשה את שאר המופתים. אבל כשהמטה ביד פרעה הוא הופך לנחש.

העצים והאבנים של בית המקדש היו קדושים, אבל יש אבנים אחרים עליהם אנו קוראים בהפטרה: "אומרים לעיץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו – מומאה ועבודה זרה. לכן אמרו בתהלים עמ': מומור לאסף, אלוקים באו גויים בנחלתך ממואו את היכל קודשך" ורש"י בקידושין דף לא: ביאר: קינה לאסף מוביעי ליה? ודרש כך שאמור אסף שירה על שכינה הקדוש ברוך הוא המתו בעצים ואבנים שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה בישראל... שכאשר הכוהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעונו... כאשר אמרו לעיץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו, יצאה מהם הקדושה והקב"ה שפך חמתו עליהם.

ארץ ישראל קדושה, אבל כאשר התקיים: "ותטמו הארץ ואפקוד עונת עליה" ומפני הטאיתו גלינו מארצנו, והיום משלו בה, ויצא מבת ציון כל הדרה. והנה ברוך ה' זכינו בימינו לשיבת ציון והארץ שוב בידינו. עלינו ללמוד מלקחי העבר ולהתרחק מההטא ולהכניס שוב קדושה לארץ, כך שהמטה הדומם יהפוך למסעי בני ישראל: "מסעיהם למוצאייהם" עלינו להשכיל לנטוע מעלה מעלה למקור ולמוצא, למקור מים חיים של תורת אמת ויהדות נצח, עד אשר נזכה למטהו של מלך המשיח עליו נאמר: "מטה עונך ישלח ה' מציון".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה	סולמנה בת לאה כהן ע"ה
אסתר בת מרים כהן ע"ה	אורנה בת מרים פריגל ע"ה
שמחה בת זוהרה בן סדון ז"ל	בתיה בת יוסף אטנר ז"ל
מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה	

מפניני הפרשה - מאמר

על קדושתה של ארץ ישראל

"והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה" (לג' - נג') כתב הרמב"ן: "על דעתו זו מצות עשה היא, יצווה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'. ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתיישב שם, יעברו על מצות ה'...". וכתב השל"ה שער האותיות אות ק' - קדושת המקום: "קדושת המקום נהג בארץ, זכר לדבר, בכריאת אדם שהיה קודש, ויניחהו ה' בגן עדן, וכשקלקל וגורש מגן עדן ונתקן באומה ישראלית הנקראים אדם על ידי התורה, נתן להם ארץ הקדושה שהיא מקודשת מעין קדושת גן עדן, וכמו שכתוב: 'וְהָאָרֶץ הַנְּשֻׁמָה תֵּעָבֵד... הִיְתָה בְּגֵן־עֵדֶן' (יחזקאל פרק לו). ואף עתה בהורבתה, מכל מקום היא בקדושתה, והיא ארץ אשר ה' דורש אותה. וארץ העמים ארצם טמא, וכל ישראל אשר שם אין באפשריות לתפלתם שיעלו למעלה, אם לא שישלחו תפלתם דרך ארץ הקדושה לירושלים, ומשם למקום קודש קדשים, כי זה שער השמים. וזלת כמה מעלות טובות למקום הקודש הזה...". וכתב בספר הרדים מצוות התלויות בארץ ישראל פרק כ': "וכתב רמב"ן במנין תרי"ג מצוות ישיבת ארץ ישראל כל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל הוא מקיים המצווה זו וידוע שעיקר שכר המצווה על השמחה גדולה בה כדכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצווה התדירה באהבתו אותה...".

בספר "תנועת המוסר" (כרך ג' 93) מסופר על הסבא מסלבודקא: "רבי נתן צבי גילה חיבה יתרה לארץ הקודש שהייתה מתבטאת בצורות שונות, כדאי לציין עובדה אחת: בימים הראשונים להתיישבותו בחברון, יצא בוקרו של יום קיץ אחד בשעה מוקדמת לפני התפילה לטייל על הכביש הראשי המוליך לירושלימה, ותוך כדי הליכתו התכופף כמה פעמים לסלף אבנים יהדות שהיו מוטלות על הדרך. מלוויו חשבו שכונתו להסיר תקלה מרשות הרבים שיש בזה משום מצווה. ברם, כששאלו את פיו אם כוונו לדעתו, הסתכל בהם בעיניים תמהות ואמר כי הרי זה גמרא מפורשת: "רבי חנינא מתקן תקליה", ומסביר רש"י: "משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת היות הארץ שהייתה חביבה עליו, ומחור שלא יצא שם רע על הדרכים".

רבות משיחותיו היו על נושאים של קדושת הארץ. הוא הרגיש בארץ את אוירת הקדושה ועמד על נקודה זו על כל צעד ושעל. הוא המשיך את הארץ לארון קודש גדול שכל היושבים בה שרויים בתוכו תמיד, כי הרי כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל יש לו זכות גדולה, והיובי כל אדם להתאים למצב זה את ההנהגה היום יומית. ומתוך כך לימד סנגוריה על החילוניים תושבי הארץ, שלמרות שהם חוטאים בפלטין של מלך, יש למצוא להם זכות, שהם נמצאים תמיד באווירה של קדושה. הרי כשאנו רואים יהודי, שבא לבית הכנסת פעם בשנה ביום הכיפורים, אנו מלמדים עליו זכות. על אחת כמה וכמה יהודים אלו שנמצאים כל ימות השנה לא רק בבית הכנסת אלא כאילו בתוך ארון קדש. רעיון זה על אוירת הקדושה שבארץ ישראל מצא רבי נתן צבי נוחם לעצמו, בהודשים האחרונים לחייו כשהיה על ערש דווי בירושלים, והיה מתלונן לפעמים על אשר אין בכוחו לעסוק בתלמוד תורה, היה מעודד את עצמו שעל כל פנים הוא שואף לקרבו אוירה של ירושלים, שכל נשימה ונשימה היא בקדושה ויש בה מעלה יתירה.

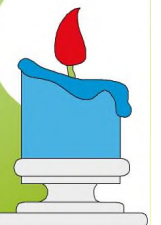

בין אדם לחבירו

כשמבררים למידע השוכעל אדם וכדומה, צריך להבהיר במפורש לאדם השני שהדברים מותרים לאור הנסיבות, ומשום כך תשובתו לא תהיה בגדר לשון הרע. למרבה הצער יש הרגל נפוץ במצבים כאלו לא רק להימנע מגילוי מטרות הברור, אלא גם לברר על כמה וכמה אנשים בעת ובעונה אחת, כדי להסתיר את העובדה שבעצם מטרות הברורים נוגעת לאדם מסוים אחד, ודבר זה אסור להלוטין. נדגיש שהרצון לשמור על הפרטיות לא מצדיק השגת מידע שלילי לא נחוץ וההטאה של אחרים בדיבור לשון הרע.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה	אפרים בן אויביביש הנימוכ ז"ל
יוסף אבישב בן מיכל אסתר עמיהי ע"ה	ברוך בן איטו ביטון ע"ה
הרב חיים בן נטע כהן ז"ל	יעקב בן מרים שרם ז"ל
יששכר בן תמר סימנטוב ז"ל	אברהם בן שמחה בן סדון ז"ל

שבת קודש פרשת מסעי מפטירים:

בפ"ד א' לחדש מנחם אב התשע"ט
שנה עשרים וחמש גליון מספר 47
יצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה ביישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:17
יציאת השבת: 20:17
זמן רבנו תם: 20:54

"שִׁמְעוּ דְבַר ה' בֵּית יַעֲקֹב"
(ירמיהו פרק ב' - ד')

מהלכות בין אדם לחבירו מבוסס על מקורות בתלמוד ובפוסקים

בין אדם לחבירו הקדמה

כתוב בתורה "...וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה'". (ויקרא פרק י"ט - י"ח) וכתב בספר ההינוח מצוה רמג' - מצות אהבת ישראל.

לאהוב כל אחד מישראל אהבת נפש, כלומר שנחמול על ישראל ועל ממונו כמו שאדם הומל על עצמו וממונו, שנאמר (ויקרא י"ט, י"ח) "ואהבת לרעך כמוך. ואמרו חז"ל במסכת שבת דף לא. - "דעלך סני לחברך לא תעביד". ואמרו בספרי, אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויות בכך, שהאהבה חבירו כנפשו לא יגנוב ממונו ולא ינאף את אשתו ולא יגנהו במזון ולא בדברים ולא יסיג גבולו ולא יזיק לו בשום צד. וכן כמה מצוות אחרות תלויות בזה, ידוע הדבר לכל בן דעת.

דיני מצוה זו כלולים הם בתוך המצוה, שכלל הכל הוא שיתנהג האדם עם חבירו כמו שיתנהג עם עצמו, לשמור ממונו ולהרחיק ממנו כל נזק, ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח ויחוס על כבודו ולא יתכבד בקלנו, וכמו שאמרו חז"ל בירושלמי הניגה פרק ב' הלכה א': המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא. והמתנהג עם חבירו דרך אהבה ושלוה ורעות ומבקש תועלתם ושמה בטובם, עליו הכתוב אומר: "ישראל אשר בכך אתפאר". (ישעיהו מט' - ג') אמרו חז"ל במסכת יומא דף ט: שבגלל שנאת הינם שהייתה בתקופת בית המקדש השני הרב הבית - "ללמדך ששקולה שנאת הינם כנגד שלוש עבירות המורות שבתורה".

לאור השיבות העניין, ובפרט כימים אלו בהם למרבה הצער מתגברת הקוטביות בין חלקי העם, נקדיש במדור זה הלכות מעשיות ורעיונות בנושא חשוב זה בתקווה שהדברים יחדרו לנפשנו, ונזכה לקץ הגאולה ולבניין בית מקדשינו, ועד אז נזכה לבישום האוויר החברתי ולמעום מומעדניו המרחיבים את הנשמה הפרטית ונשמת האומה.

האיסור לגנוב את דעת הבריות הקדמה

לדעת כל חכמי ישראל אסור לגנוב דעת הבריות, אלא שנחלקו האם איסור זה הוא מהתורה או מדרבנן. לדעת הרישב"א זצ"ל שהיה מגדולי הרבנים בדורות הראשונים, וכן לדעת בעלי "התוספות" האיסור לגנוב דעת הבריות הוא מהתורה, ואיסור זה נכלל באיסור גניבה שהרי מצאנו שהגניבא מכנה פעולה זו בלשון גניבה, כגון: "ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל". (שמואל ב' פרק טו') אולם לדעת הב"ח - רבי יואל סירקיס זצ"ל שהוא מגדולי ישראל בדורות האחרונים האיסור לגנוב דעת הבריות הוא מדרבנן.

פרטי הלכות

א. יש גונב דעת הבריות בדבריו, כלומר על ידי דברי חלקות מראה לחבירו כאילו שהוא אוהבו (אם אוהבו כאמת בליבו בוודאי שטוב ורצוי שיביע אהבה זו בדברי חיבה ומחמאות וכדומה), ויש הגונב דעת הבריות במקרה וממכר, כגון שמתעב ומרמה במסחרו, זאת אפילו כשלא גורם לו להפסד כספי, ויש שגונב דעתו כמתנה שנותן לו ויש עוד דרכים.

ב. סוחר שעושה הנחות לכלל הצבור ואומר למכירו הקונה אצלו שבשבילו במיוחד עושה הנחה זו, הרי זה גונב דעתו, שיחזיק לו טובה בחינם.

ג. כתב בשולחן ערוך הושן משפט סימן רכח' שלא יפציר בחבירו לסעוד אצלו וידע בו שאינו סועד, ואילו היה יודע שיסכים לא היה מפציר בו. ובעל התניא בשולחן ערוך הרב הסכים עימו, אך הוסיף שבלי להפציר בו מותר לומר לו פעם ושתים בוא ואכול עמי אף על פי שאין דעתו שיאכל עמו כי זהו כבודו שמכבדו לאכול עמו.

ד. כמו כן הוסיף מרן בשולחן ערוך שם, שלא ירבה במתנות ותקרובת לחבירו וידע בו שאינו מקבל, כלומר במצב שאילו היה יודע שהוא יקבל לא היה מרבה לו, מפני שגונב דעת חבירו להחזיק לו טובה בחינם.

ה. בשו"ע הרב הושן משפט הלכות אונאה וגניבת דעת, הדגיש: אבל אם הוא חביב עליו ובאמת היה מרבה לו אם היה מקבל וכן אם היה מפציר בו לסעוד אם היה סועד אף על פי שידע שעכשיו לא יסעוד ולא יקבל מותר להפציר בו לסעוד ולהרבות לו בתקרובת שאין זו גניבת דעת כיון שהוא חביב עליו באמת והוא מבקש באמת להנחותו ואין מונע מצדו אלא מצד חבירו שאינו רוצה נמצא שאם יחזיק לו טובה אינה בחינם.

ו. אסור לרמות בני אדם במקרה וממכר או לגנוב דעתם, כגון אם יש פגם במוצר הנמכר, צריך להודיעו לקונה אפילו אם הוא גוי. חובה זו חלה גם במקרה שהפגם אינו מופהית את ערך החפץ. לכן סוחר שמוכר סחורה פגומה חייב להודיע שיש פגם בסחורה, ולא די בכך שמוריד את המחיר.

ז. המוכר דירה ויש בה פגם משמעותי כגון רטיבות צריך להודיע זאת לקונה. וכן, המוכר מכונית צריך להודיע לקונה את פגמיה, ולא להסתפק בכך שהפחית את המחיר, ואם לא הוריד את המחיר ומוכרה ביותר מערכה האמיתי עובר גם באיסור אונאת ממון.

ח. אין לצבוע כלים ישנים כדי שיראו כחדשים, או כדי להסתיר ולהעלים את מגרעותיהם, וגם אם ימכרם מחיר כלים ישנים ולא תהיה אונאת ממון אף על פי כן אסור משום גניבת דעת.

ט. מותר לייפות ולקשט כלים חדשים, ולמכור אותם במחיר גבוה יותר מעלות ההשבה. ומותר לצבוע וליפות כלים והפצים ישנים העומדים למכירה, אם מטרת צביעה למשוך ולעורר את רצון האנשים לקנותו, ולא במטרה להראותו כחדש. וכן מותר לסייד דירה לפני מכירתה וכן לשמוף היטב או לצבוע מכונית העומדת למכירה, מפני שבזה אין חשש לגניבת דעת, היות והקונים יודעים שאין מדובר במוצרים חדשים.

י. כחלק מהאיסור להונות ולגנוב את דעת הבריות במקרה וממכר, אסור לפרסם פרסומת המטעה את הבריות, וגורמת להם לקנות על סמך מידע שאינו אמיתי. לדוגמא: אסור לפרסם שהמחירים הם הזולים ביותר ואין זה נכון. וכן אסור לפרסם שזו מכירת היסול ולכן יש הוזלה גדולה של כל המחירים ובפועל ההנחות הן על חלק קטן מהמוצרים.

פינת העורך

"ונם שמה רוצה, מכה נפש בשגגה" (לה' יא) כתב רבינו בחיי: "...והדין הזה יורה 'שהלב' עיקר האדם, ועיקר כל המצוות וכל העבירות, ועל כן הוא נענש בגלות ולא כמיתה לפי שלא היה לבו בהסכמת הרציחה...וכן לעניין המצוות הכל תלוי בלב, שאם עשה מצווה ולא נתכוון בה בלבו לעשותה לשם שמים אין לו שכר מזה, שיצטרך האדם שיתכוון במצוות לעשותה לשם שמים..."

מרכות מכל האם

מעומק הלב וברכת מזל טוב לעמיעד דוד הי"ו ועדי אייזנברג הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיוכו להופתכם בקרוב ותיוזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל אשר מושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכל האם

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרפאל (רפי) שרעבי הי"ו ותמר יעל קריספיץ הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיוכו להופתכם בקרוב ותיוזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל אשר מושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסיומן קנב' סעיף א', שאין לסתור בית כנסת קיים או חלק ממנו לפני שבונים את בית הכנסת החדש או חלק ממנו, למעט מצב בו בית הכנסת הקיים או חלק ממנו צריך שיפוץ, שאז מותר לסתור אותו או חלק ממנו, לפני שבונים את החדש, אך יש להשתדל לבנות את החדש מהר ככל האפשר.

אין סותרים בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת אחר, שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחר, אלא בונים אחר תחלה, ואח"כ סותרים הישן (ואפילו לא רצו לסתור רק מחיצה אחת להרחיבו, נמי דינא הכי)... והני מילי, שהיה הראשון חזק, אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כותליו ליפול, סותרים אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, שמא תדחק השעה וישאר חרוב. הגה: ואסור ליקח אבנים מבית הכנסת הישנה כדי לבנות חדשה... ואסור לסתור דבר מבית הכנסת, אלא אם כן עושה על מנת לבנות..."

'משנה ברורה'

כמשנה ברורה בס"ק א' כתב שהאסור לסתור את הקיים לפני שבונים את החדש חל לא רק על בית כנסת, אלא גם על בית מדרש. ובס"ק ג' כתב שהוא הדין לגבי בית כנסת במבנה שכור, שתחילה יש לשכור מבנה חדש ואז לצאת מהמבנה השכור הקיים. ובס"ק ו' כתב, שאפשר לסתור את בית הכנסת הקיים מיד עם השלמת בניית בית הכנסת החדש ואין חובה להמתין עד שיתחילו להתפלל בבית הכנסת החדש.

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות סימן קנב' אות א' כתב שבכל מבנה ציבורי המשמש לקדושה, כגון תלמודי תורה ומקוואות טהרה ראוי לא לסתור את מבנה הקיים לפני שבונים את המבנה החדש.

באות ב' כתב שבפסולת בניין שנוצרה מסתירת בית כנסת ובית מדרש אין קדושה, לכן אין צורך לגנוז אותה.

באות ג' כתב שמותר לפרוץ חלונות או פתחים בקירות בית הכנסת, לרווחת המתפללים, אך לא לצורך גישה למשרדים וכדומה.

באות ה' כתב שמותר להוסיף קומה לבית כנסת לתורה ותפילה אפילו אם ע"י כך קטן החלל של בית הכנסת. באות ו' כתב, שכאשר בונים בית כנסת חדש על חורבות הישן, אין חובה לבנותו לפי קווי הבניה של הישן.

באות יא' כתב שעיקר הדין מותר לאדם לקחת שלהנות וספסלים מבית הכנסת ומבית המדרש לצורכי חולין. באות יד' כתב שאין לסגור את בית הכנסת עבור עבודות שמטרתם ליופי בלבד, אפילו אם רוצים לסגור אותו לזמן קצר, אבל אם הסגירה נועדה לרווחת ונוחות המתפללים מותר.

סיכום

מהתורה אסור לשבור חלקים מבית המקדש ומכליו ומדרבנן אסור לשבור בית כנסת או חלק ממנו. לפעמים עולה צורך לסתור בית כנסת, לצורך בניית בית כנסת גדול יותר, או במקום אחר וכדומה. כמו כן לעיתים נדרש לסתור חלק מבית כנסת לצורך שיפוץ והרחבה וכדומה.

מעיקר הדין אסור לסתור בית כנסת קיים, לפני שבונים בית כנסת אחר, מחשש שאחרי הריסת בית הכנסת הישן יהיה איזה אילוץ שימנע את בניית בית הכנסת החדש. וכן מפני שאחרי סתירת בית הכנסת הישן, עד בניית בית הכנסת החדש לא יהיה לציבור מקום להתפלל בו. אולם אם בית הכנסת הקיים צריך שיפוץ, כגון שהוא או חלק ממנו נוטה ליפול, מותר לסתור אותו או חלק ממנו, לפני שבונים את החדש, אך יש להשתדל לבנות את החדש מהר ככל האפשר. כמו כן ראוי לא לסתור מבנה קיים של כל מבנה ציבורי המשמש לקדושה, כגון תלמודי תורה ומקוואות טהרה וכדומה לפני שבונים את המבנה החדש. יש להדגיש שפרטי ההלכות הנתגעים לנושא זה רבים ונגענו כאן רק במקצת מהם.

סתירת בית כנסת כדי לבנות בית כנסת אחר

לפעמים עולה צורך לסתור בית כנסת, לצורך בניית בית כנסת גדול יותר, או במקום אחר וכדומה. כמו כן לעיתים נדרש לסתור חלק מבית כנסת לצורך שיפוץ והרחבה וכדומה. האם הדבר מותר ובאיזה מוגבלות?

ספר החינוך

נאמר בתורה בדברים פרק יב' - ד', לא תעשון כן לה' אלוקים, ומבאר בספר החינוך פרשת ראה מצוה תלו': "...שלא נאבד ונמחה הדברים ששם הקדוש ברוך הוא נקרא עליהם, כגון בית המקדש וספרי הקודש ושמותיו היקרים ברוך הוא, ועל כל זה נאמר (דברים יב' ד'), לא תעשון כן לה' אלוקים... ועובר על זה ומחך אפילו את אחת משבעה השמות שזכרנו חייב מלקות... וכן הסותר אפילו אבן אחת דרך השחתה מן המזבח או מן ההיכל או מן העזרה חייב מלקות".

'מנחת חינוך'

בספר מנחת חינוך מצוה תלו' כתב שבכלל האיסור גם הסותר בית הכנסת, אלא שצריך עיון אם לוקה על כך: "...ומכלל לאו זה גם כן הנותץ אבן מהמזבח או מן ההיכל או מעזרה דרך השחתה לוקה ומבואר דדוקא בדרך השחתה לוקה, ועיין באו"ח דגם בית הכנסת הדין כך. ומכל מקום צ"ע אם לוקין חוץ מן המקדש".

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת בבא בתרא דף ג': מובאת דעת רב חסדא, שאסור לסתור בית כנסת קיים, לפני שבונים בית כנסת אחר. אולם אם בית הכנסת הישן זקוק לתחזוקה ושיפוץ, מותר לסותרו, כדי לבנות בית כנסת אחר. אך במקרה זה צריך להשתדל לסיים את בניית החדש מהר ככל האפשר.

מהמובא בגמרא במסכת מגילה דף כו': עולה שהאיסור לסתור בית כנסת על מנת לבנות בית כנסת חדש, הוא אפילו אם רוצים להשתמש בחלקים כגון הקורות מבית הכנסת הישן לצורך בניית בית הנסת החדש.

"רמי בר אבא הוה קא בני בי כנישתא, הוה היא כנישתא עתיקא הוה בעי למיסתריה ולאתויי ליבני וכשורי מינה, ועיולי להתם. יתיב וקא מיבעיא ליה הא דרב חסדא. דאמר רב חסדא: לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי, התם - משום פשיעותא, כי האי גוונא מאי? - אתא לקמיה דרב פפא - ואסר ליה, לקמיה דרב הונא - ואסר ליה.

שו"ת יביע אומר

בשו"ת יביע אומר חלק ה' - אורח חיים סימן יח' בד"ה "איברא" כתב שאיסור נתיצת בית כנסת הוא מדרבנן: "איברא דנתיצת אבן מבית הכנסת אי הוי מדאורייתא או מדרבנן, איכא בהא עקולי ופשורי... לפע"ד אין כאן ספק, שבודאי אינו אלא מדרבנן..."

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא' - יב' פסק, שאין לסתור בית כנסת קיים או חלק ממנו, כדי לבנות אחר במקומו, אלא יש תחילה לבנות את החדש ואז לסתור את הקיים, זאת מחשש שמא אחרי שסתרו את הישן, יהיה אילוץ שימנע בניית בית הכנסת החדש.

פסיקת הטור

וכן פסק הטור בסיומן קנב' אולם הוסיף, שאם בית הכנסת הקיים צריך שיפוץ, כגון שהוא נוטה ליפול, מותר לסתור אותו או חלק ממנו, לפני שבונים את החדש, אך יש להשתדל לבנות את החדש מהר ככל האפשר.

"אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות אחרת שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחרת אלא בונים האחרת תחלה ואח"כ סותרין הישנה והני מילי שהיתה הראשונה חזקה אבל היתה נטויה ליפול יכולין לסותרה ולבנות אחרת ובלבד שלא יתעצלו בבנינה אלא ימהרו וישתדלו לבנותה מיד".

קול ששון

המסכה

פרשת מסעי

ערי הלויים

ארבעים ושתים ערים נצטוו ישראל לתת ללויים מתוך אהוזתם, כנגד ארבעים ושנים המסעות של בני ישראל במדבר, במקומות סכנה. אומנם את הערים נתנו אחרי שכבר באו אל המנוחה ואל הנחלה בארץ ישראל, אולם ללויים אין חלק ונחלה כמו כל יתר השבטים. והם היו צריכים מקום לדור בו? לפיכך נצטוו ישראל לתת להם ארבעים ושתים ערים, וסביב הערים הם יקבלו גם מגרשים שבהם יהיה מקום למקניהם ולרכושם ולכל צרכיהם.

הלויים, משרתי ה' במקדש ומורי דרכו לישראל, נבדלו מכל דרכי העולם הזה. לא השתתפו במלחמות כשאר ישראל ולא נטלו חלק ונחלה בארץ, אלא ה' מוכה אותם ומזמן להם את צרכיהם.

כל השבטים נצטוו להפריש מנחלתם ערים ללויים. כל שבט על פי גדל הנחלה שנתנה לו. שבט שקבל שטח גדול - יתן ללויים ערים גדולות. שבט שנמל חלק מעט, אך משובת, יתן ללויים ערים קטנות אך חשובות. נמצא שלמעשה כל השבטים נתנו שוה.

שלוש ערי מקלט בכל צד של הירדן

למרות שבעבר הירדן המזרחי קיבלו נחלה רק שנים וחצי שבטים, ובעבר הירדן המערבי תשעה וחצי שבטים, בכל זאת נצטוו להפריש שלוש ערי מקלט בצד זה ושלוש ערי מקלט בצד זה. ומדוע? מפני שבארץ גלעד היו רוצחים רבים. ובהיותה ארץ רחבת ידיים, היה צורך בשלוש ערים כדי שלא תרבה הדרך על הנמלט.

את שלשת ערי המקלט שבעבר הירדן המזרחי הבדיל משה, ואת שלוש הערים שבעבר הירדן המערבי הבדיל יהושע בן נון.

רוצה שנמלט לערי המקלט לא היה יוצא משם, ואם היה יוצא הרוצה מתחום עיר המקלט, אפילו פסיעה אחת, היה מסתכן בנקמה מצד גואל הדם. ואם נשאר בעיר המקלט - אין איש יכול לפגוע בו.

גם יתר ארבעים ושתים ערי הלויים קולטות את הרוצה, אולם בהן יש לשלם שכר דירה ללויים שהם בעלי העיר. מצות שלוח לערי המקלט נוהגת בזמן שישראל שרויים על אדמתם וכשנסנהדרין של שבטים ואחד יושבת במקומה כירושלים.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

6. "ולרכושם ולכל חיתם" (פרק לה) מה הכוונה "ולכל חיתם"?
 - א. מגרש לבעלי החיים שלהם.
 - ב. לכל הצרכים שלהם.
 - ג. הרכוש הוא מרכז חייהם.
 - ד. אף תשובה לא נכונה.
7. "כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל..." (לה) מתי ה' שוכן בתוך ישראל?
 - א. גם כאשר הם טמאים.
 - ב. רק כשהם נשמרים בקדושה ובטהרה.
 - ג. רק כאשר הם נמצאים על אדמתם בארץ ישראל.
 - ד. ב' וג' נכונות.
8. "ואם בקלי בקל היכחו..." (לה) באיזה רוצח מדובר ומה בא ללמד?
 - א. בשוגג, וללמד שאפילו הכהו בברזל. ב. במזיד וללמד שברזל דווקא כלי.
 - ג. במזיד, ללמד שבברזל חייב אפילו הכהו בכלשהו. ד. בשוגג וזו רק דוגמא.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ד' עד ה'

9. מדוע כופלת התורה את המילים "ויפעו מרעמסם" בתחילת פרק לג'?
 - א. פעם לציין את יום היציאה ופעם להיזכר נסעו. ב. נסעו חזרו ושוב נסעו.
 - ג. פעם ב' לציין שנפרדו מהערב רב. ד. פעם ב' להסמוך נסיעה לחניה.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' ו ח'

10. הרוצה בשוגג נשאר בעיר מקלט "...עד ימות הכהן הגדל..." (לה) מדוע?
 - א. מותו מכפר לכל ישראל.
 - ב. כעונש על כך שלא התפלל על העם.
 - ג. השגגות לא שוות וכן הזמן עד מותו לא שווה. ד. א' וג' נכונות.

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. בן כמה היה אהרן הכהן כמותו?
 - א. שמונים ושלוש. ב. מאה עשרים ושלוש. ג. מאה ועשרים. ד. לא ידוע.
2. עם מי היה מותר לבנות צלפהד להתחתן?
 - א. עם כל אחד לא משנה מאיזה שבט.
 - ב. עם כל אחד, משבט לוי.
 - ג. עם כל אחד, אך רק משבט מנשה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.
3. מתי יכולות ערי המקלט לקלוט את הרוצחים בשוגג?
 - א. כל זמן שישראל בארצם.
 - ב. כשהשמיטה והיוכל נוהגים.
 - ג. כשהסנהדרין במקומה כירושלים. ד. תשובות ב' וג' נכונות.
4. כשחנו בני ישראל האילים, מה מצאו שם??
 - א. 12 עינות מים ו 70 תמרים. ב. 7 עינות מים ו 70 תמרים.
 - ג. 3 עינות מים ו 12 תמרים. ד. מטמוני זהב שהחביאו שם המצרים.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

5. מה הכוונה בפסוק "על כתף ים כנרת קדמה" (פרק לד)?
 - א. לכנרת צורה של כתף.
 - ב. הכנרת ים קדום.
 - ג. הגבול עובר ממזרח לכנרת. ד. הגבול עובר ממערב לכנרת.

התשובות הנכונות פרשת פינחס הם:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9- א' 10- א'

לימוד פורה ואהנה

ברכות מעומק הלב לנכדתנו היקרה הילה זהבה בן שלוש הי"ו ולמשפחתה לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה בכל מעשי ידך לטובה ותעבדי את ה' בשמחה, אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.